

Petr Šmaha

Malíř Petr Šmaha se narodil 12. května 1945 ve Slatině u Brna. Dětství prožil v Ostravě; ve zdejší Domě umění navštěvoval přednášky, konzultoval své první výtvarné počiny s malíři Vladimírem Teršem a Janem Obšilem. V letech 1959 až 1962 studoval na Škole uměleckých řemesel v Brně (prof. Emanuel Ranný, prof. Dalibor Chatrný) a v letech 1962 až 1968 na Akademii výtvarných umění v Praze (prof. František Jiroudek, doc. Ladislav Čepelák a doc. Jiří John). Rozhodujícím pro jeho tvorbu byla studijní cesta do Itálie a Francie v roce 1969. Vystavuje od roku 1961 (65 samostatných výstav a účast na řadě tuzemských i zahraničních kolektivních výstavách). Svými díly je zastoupen v řadě prestižních veřejných a soukromých sbírek doma i v zahraničí (Národní galerie v Praze, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Galerie výtvarných umění v Ostravě, Národní památník Terezín a další). V 90. letech člen ostravského spolku Kontrast 90, člen pražských spolků Lipany, Nové sdružení, od roku 1999 S.V.U. Mánes. Žije a pracuje v Praze a v Černém Volu.

V úhrnu české exprese – a jde o proud českého i světového umění, které se dnes těší vzrůstající pozornosti, zaujímají obrazy a kresby Petra Šmahy nezastupitelné místo. Není problém vzít na vědomí, že expresivní malba a plastika jsou stálou součástí světového umění. Ostatně na to v českých souvislostech upozornila významná historická rekapitulace přínosu české moderny k expresivnímu proudu v Galerii hlavního města Prahy v Městské knihovně v Praze. Jde o to, doložit, že je tento proud i dodnes schopný přicházet s díly neobyčejně, plně přesvědčivě výtvarné síly, jistě spolu s aktuálním směřováním zásadně dramatické formy i jejího obsahu.

Petr Šmaha přitom patří k těm, kdo se expresivním programem v malbě a kresbě zabývají již léta a za tu dobu vytvořil dílo, které už by si zasloužilo širší panoramatickou přehlídku. Svůj úkol si přitom nikdy neulehčoval, byl si vždy vědom toho, že exprese v umění předpokládá plné nasazení subjektu, jakýsi skok do odvážně otevřeného prázdna obrazu a následně jeho naplnění sugestivním dějem formy i obsahu. Vždy věděl, že autentická díla předpokládá jeho nikdy nekončící znovuzrození z horké chvíle zážitku. A ten se u něj aktualizuje v širokém rozptylu symbolicky přepodstatněných podnětů – od naléhajících, až násilně se prosazujících pamětí přes aktuální subjektivní i společenské tlaky, výzvy i tísň, až k riskantním vizím budoucích osudů člověka. Náročná a v následných dějích obrazu vždy teprve ujasňovaná motivační východní pozice i riskantní otevřenost cílů obrazu musela odpovídat i nepředpojatá režie obrazu, vždy založeného na scénickém ději okamžikem inspirované formy. A zde je zřejmý anarchismus gesticky aktivní malby prolíná s více či méně uvědomělou stavebností malířského díla. A netřeba připomínat, že se zde proměňuje celá scéna obrazu, ve složitých zvrstveních prostorového dění a gesticky interpretovaných dějů formového i polofigurativního, ne-li přímo figurálního tématu.

Každý z obrazů je originální výpověď. Jsou ovšem ve Šmahově tvorbě období, která v sobě obsahují fascinaci jedním určitým motivem. Ten jakoby se stával určujícím klíčem k dešifrování obsahu. Díla z posledních let nacházejí takový motiv v nepochybně víceznačném výtvarném znaku pro jakési nůžkové teleskopické rameno, které zejména ve své vertikální formě působí zvláštním spojením konstrukce a destrukce s význačným psychologickým působením nebezpečného, člověka ohrožujícího mechanismu. V obraze se přímo dotýkáme eventuelního pocitu živé bytosti, skřípnuté zjevně neosobní lhostejnosti mechanismu. Ať již je dění obrazu jakékoliv – a je vždy i při vši obecnosti abstrahované formy neobyčejně konkrétní, uvedený motiv se vždy vnucuje naší pozornosti jako symbol permanentního nebezpečí a bezohled-

ného násilí. I při zjevné dynamické živelnosti a životnosti představy jsou to všechno obrazy v nitru svého významu tragické. S odvoláním na duchovní tradici české kultury existenciálně kafkaevské. Jejich společenské pozadí jakoby vyplývalo z pocitů, že se ani dnes nemůžeme vyhnout různě profilované, člověku i světu nepřátelské iracionální moci, osudově ovlivňující individuální i kolektivní bytí člověka. A sledujeteli co ze současného umění závazek humanistické odpovědnosti, platí to v průkazné míře i o aktuálně expresivních obrazech Petra Šmahy

Jan Kříž, 2007

Proces

Není mnoho příkladů toho, že by se moderní umění přímo inspirovalo historickými událostmi. Ale jsou – a jak ukazuje Picassova Guernica, jsou to příklady kulturně i společensky velmi významné. I cyklus obrazů Petra Šmahy se váže ke konkrétní události našich dnešních dějin. Autor sledoval průběh procesu, jímž se spolku Mánes dostalo potvrzení násilného aktu jeho likvidace a zabavení spolkového majetku. Z instituce, která kdysi patřila ke chloubě české moderní kultury v domácím i zahraničním měřítku, se verdiktem soudu stala běžná pražská galerie. Iluze o tom, že spolek Mánes ve své vlastní budově naváže na své někdejší mezinárodní aktivity vzaly za své rutinním jednáním soudu. Jakoby se tím potvrdil profesionální cynismus některých úspěšných advokátů, že se k soudu nechodí kvůli pravdě a spravedlnosti, ale pouze pro rozhodnutí.

Přitom současná aktivita spolku jednoznačně mluví o tom, že je hoden navrácení budovy, kterou sám pro své členy vybudoval. Politika, do níž patří i péče o kulturní dědictví a jeho rozvoj, na umělecký spolek nepamatovala a nezná se k němu. A přece je to případ pro českou kulturu neobyčejně významný.

Šmahovy obrazy, které nepochybně patří k vrcholům současného světového expresionismu, v sobě obsahují zároveň etos smyslu pro pravdu a spravedlnost i bolest a trýzeň zklamání. Aktéři se sobě asi nebudou líbit, zasáhl je škleb zoufalé groteskního vidění světa, které u nás zní varovným hlasem Kafkaova Procesu. Ptáme se, proč je možné vracet majetek církvím, šlechtě a soukromníkům a odbýt nároky uměleckého spolku, který patří svou historií i současnou aktivitou k charakteristickým hodnotám české kultury. Šmahovy obrazy, plné drastických gestismů, mluví o jakémsi temnu kulturní odpovědnosti či přímo nezodpovědnosti politického dneška. Je to jistě smutné, ale zoufalstvím často promlouvá právě pravda, spravedlnost a konec konců i naděje.

V tom spočívá výzva i závazek Šmahova umění.

Jan Kříž, 2008

Galerie Magna, Bieblova 3, 702 00 Ostrava / výstava potrvá od 13. 5. do 17. 6. 2009

Tento projekt je realizován za finanční podpory statutárního města Ostravy a Městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz

z cyklu České soudnictví (Kauza Mánes V a IV), 2007, olej na překližce, 185 x 75 cm a 178 x 61 cm

Foto Zdeněk Lhoták